

‘Hoedt u voor conformisme’

‘Eenvormigheid is de vloek van het moderne leven’, zo constateerde Abraham Kuyper (1837-1920), een van de roemruchte voormannen van de ARP, in zijn gelijknamige rede aan de toenmalige mannenbroeders in het Odeon te Amsterdam op 22 april 1869. Hij stelde dat op allerlei vlak sprake was van een valsche eenvormigheid, drang tot eenvormigheid en conformisme.

Jan Prij
Redactiesecretaris van CDV
en stafmedewerker van het
WI voor het CDA

‘Ligt nu juist in veelvormigheid het onloochenbaar kenmerk van een frisch en krachtig leven, door het jagen naar eenvormigheid zoekt onze eeuw haar vloek te verwezenlijken..’ En zo vervolgt hij: ‘Men is niet van zichzelf meer, maar van zijn fractie, gedoemd haar gang te volgen, haar taal te spreken en zich te volgen. ... Zoo verdwijnt al meer elk verschil... Macht van kapitaal, in steeds ontzettender opeenhooping, zuigt het levensbloed van onzen kleinhandel weg. Een enkel reusachtig magazijn slokt de beklanting op, die eertijds tal van winkels bloeien deed’

In onze eeuw viert het conformisme hoogtij. Een conformisme dat nog eens wordt versterkt wanneer iemand beseft dat alles wat hij doet zichtbaar is. Op steeds meer publieke plekken is cameratoezicht aanwezig. Het wordt meer en meer de vraag waar we eigenlijk niet gezien worden. Alles is ingesteld op transparantie. Zelfs onze architectuur: de buitenkant van veel kantoorgebouwen bestaat slechts uit doorzichtig glas. Binnen zijn afzonderlijke kantoren alleen gescheiden door ramen, als het geheel nog geen open kantoortuin is. Ook online wordt ons gedrag geregistreerd en opgeslagen in databases, waardoor het alsnog eens tegen ons gebruikt kan worden. De vraag is of al deze nieuwe controlemechanismen niet tot een nieuwe religie worden, die ons ertoe dwingt onze eigenheid op te geven ten behoeve van wat algemeen geaccepteerd wordt als ‘goed’.

In het deze zomer verschenen zomernummer van CDV over ‘Nudging.’ gaan we op deze prangende vraag in. Hoe ver mogen bedrijven, maar vooral ook overheden gaan, als ze burgers een *nudge* willen geven, ofwel een zetje in de goede richting *for the social good*? Onder meer Tim

‘In onze eeuw viert het conformisme hoogtij’

Jaquemard & Rini van Est van het Rathenau Instituut waarschuwen voor de macht van digitale giganten als Google en Facebook. Ze pleiten voor een mensenrecht om niet gemonitord en gevolgd te worden. Sociaal wetenschapper Rik Peters vreest vooral een overheid die op basis van nudging haar burgers gaat disciplineren en controleren. ‘Gaan we differentiëren in gezondheidspremies voor mensen met een gezonde levensstijl? Gaan we toegang tot sociale huurwoningen verbinden aan verklaringen van goed gedrag?’ zo vraagt hij zich welhaast retorisch af. Het debat hierover is volgens hem hoognodig voor de begrenzing van een in potentie totalitaire gedachtegang.

Juist nu we bijna overal zichtbaar zijn en het risico bestaat dat we ons gedragen zoals van ons verwacht wordt, is een aansporing tot tegendraads handelen hard nodig. Kuyper werd vooral bekend door zijn strijd tegen de ‘eenvormigheid en middelmatigheid van de nieuwerwetse schoolinrichting, schoolinrichting door de modelstaat, waarbij op geen verschil van belijdenis of inborst, van aanleg of karakter wordt gelet.’ Recht doen aan deze pluriformiteit zag hij als een vorm van publieke gerechtigheid. Moet de staat ons bij de hand nemen en ons ongemerkt leiden naar wat zij denkt dat goed en ‘in ons aller belang’? Of dreigt dan de tirannie van de meerderheid? Misschien is het wel meer dan ooit van belang het non-conformistisch en kritisch potentieel van het christendemocratisch gedachtegoed te herontdekken. •

In deze rubriek bespreken medewerkers van het Wetenschappelijk Instituut bij toerbeurt een actueel thema vanuit christendemocratisch perspectief

Reageren op dit artikel?
jan.prij@wi.cda.nl